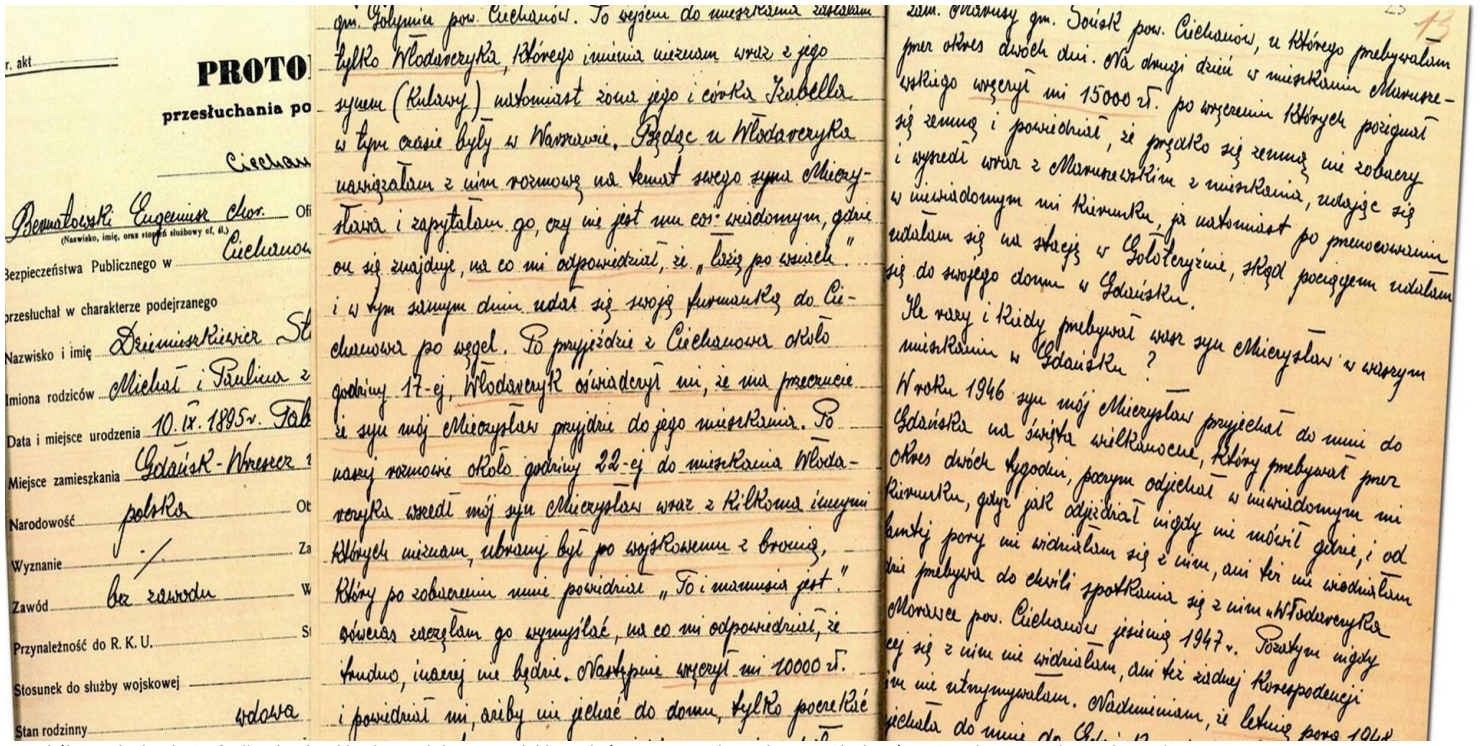

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/represje/92221,Matka-partyzantow-sprawa-Stefanii-Dziemieszkiewiczowej.html>

Protokół przesuchania Stefanii Dziemieszkiewiczowej dotyczący jej kontaktów z synem Mieczysławem. Ciecchanów, 10 maja 1950 r. (z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Matka partyzantów - sprawa Stefanii Dziemieszkiewiczowej

OKRES HISTORYCZNY

(1948-1956) Stalinizm w Polsce (1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ELŻBIETA STRZESZEWSKA 31.05.2022

Istotną rolę w zwalczaniu podziemia niepodległościowego odgrywały inwigilacja oraz represje skierowane przez bezpiekę przeciwko rodzinom członków

podziemnych organizacji.

W przechowywanych w Archiwum IPN aktach operacyjnych dotyczących oddziału Narodowego Zjednoczenia Wojskowego pod dowództwem Mieczysława Dziemieszkiewicza ps. „Rój” znajduje się fotografia starszej kobiety. Zgodnie z napisem widniejącym na odwrocie zdjęcia przedstawia ono matkę „Roja” – Stefanię Dziemieszkiewicz.

W 1918 r., ze względu na wydarzenia rewolucji październikowej i antybolszewickie nastawienie męża, przeprowadzili się do miejscowości Zagroby – Zakrzewo, zaś w 1929 r. zamieszkali w Zambrowie.

Kobieta na zdjęciu: niewysoka, niepozorna, niczym niewyróżniająca się, jest jednocześnie postacią niezwykle – matką Romana (ps. „Adam”, „Pogoda”), Mieczysława (ps. „Rój”) oraz Jerzego (ps. „Żbik”) Dziemieszkiewiczów, żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych i Narodowego Zjednoczenia Wojskowego, czyli (jak przez wiele lat oficjalnie pisano) matką „trzech bandytów”.

Stefania Dziemieszkiewiczowa urodziła się 10 września 1895 r. w m. Tabędz k. Zambrowa jako córka Michała Świerczewskiego, robotnika rolnego, oraz Pauliny z Jastrzębskich. W 1915 r. wyjechała wraz z rodziną

„(...) do Rosji, gdzie w m. Tołoczyn pow. Orsza, służyłam u doktora Mioduszewskiego Czesława, a rodzice mój pracowali na majątku jako wyrobnicy”.

Tam, w 1917 r., wyszła za mąż za Adama Dziemieszkiewicza. W 1918 r., ze względu na wydarzenia rewolucji październikowej i antybolszewickie nastawienie męża, przeprowadzili się do miejscowości Zagroby – Zakrzewo, zaś w 1929 r. zamieszkali w Zambrowie.

**Stefania Dziemieszkiewiczowa,
matka Romana (ps. „Adam”,
„Pogoda”), Mieczysława (ps.
„Rój”) oraz Jerzego (ps. „Żbik”)
Dziemieszkiewiczów (fot. z
zasobu IPN)**

Małżeństwo Dziemieszkiewiczów doczekało się czwórki dzieci. Najstarszy syn, Roman, urodził się w 1918 r., a jego siostra Eugenia (w aktach figuruje również jako Genowefa) w 1921 r. Młodszy bracia, Mieczysław i Jerzy, przyszli na świat w 1925 r. i w 1931 r.

Wobec dwóch okupacji

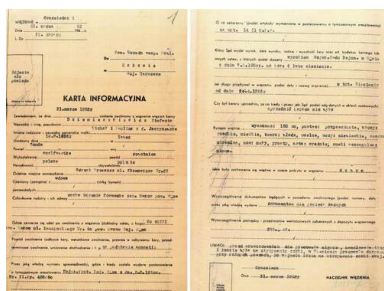
W czasie wojny rodzina została wywieziona do Makowa Mazowieckiego. Stefania (już wówczas wdowa, mąż zmarł w 1936 r.) pozostawała na utrzymaniu dzieci. Jesienią 1944 r. podczas ewakuacji Makowa wyjechali do Ciemniewa w powiecie ciechanowskim, a od lutego 1945 r. zamieszkali w Ciechanowie przy ul. Płońskiej. W maju 1945 r., po ślubie córki z Aleksandrem Kownackim, zamieszkała wraz z nimi w Makowie Mazowieckim, a później w Gdańsku przy ul. Klonowicza 63.

Ścisła obserwacja oraz skrupulatnie

gromadzone doniesienia agenturalne dotyczące rodziny Mieczysława Dziemieszkiewicza miały w zamyśle służb doprowadzić do osaczenia, schwytania i ostatecznej likwidacji jego samego i podległych mu ludzi.

W tym samym roku straciła najstarszego syna: 30 października 1945 r. z rąk sowieckich żołnierzy zginął w Ciechanowie Roman Dziemieszkiewicz ps. „Adam”, „Pogoda”, komendant Powiatu NSZ Ostrołęka i Powiatu NSZ Ciechanów (Okręg II NSZ Mazowsze Północne). Rodzinę opuścił również, zaangażowany w działalność antykomunistyczną, Mieczysław.

W 1948 r. najmłodszy z synów, Jerzy, przyłączył się do oddziału brata, gdzie przyjął ps. „Żbik”. Aresztowany za działalność niepodległościową, został 16 września 1949 r. skazany przez WSR w Warszawie na 7 lat więzienia. Z więzienia w Jaworznie został zwolniony 17 marca 1953 r. na mocy amnestii.

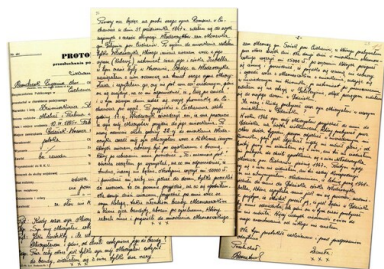
Karta informacyjna dotycząca zwolnienia Stefania Dziemieszkiewiczowej z więzienia w Grudziądzu. Grudziądz, 31 marca 1953 r. (z zasobu IPN)

Stefania Dziemieszkiewiczowa, jak również jej córka i zięć, podejrzewani przez bezpiekę o współpracę z „bandą NZW”, byli rozpracowywani przez funkcjonariuszy PUBP w Makowie Mazowieckim oraz w Ciechanowie, prowadzących działania operacyjne skierowane przeciwko „Rojowi”. Później inwigilowali ich również funkcjonariusze WUBP w Gdańsku. Ścisła obserwacja oraz skrupulatnie gromadzone doniesienia agenturalne dotyczące rodziny Mieczysława Dziemieszkiewicza miały w zamyśle służb doprowadzić do osaczenia,

schwywania i ostatecznej likwidacji jego samego i podległych mu ludzi.

W kazamatach bezpieki

Stefania Dziemieszkiewiczowa została aresztowana w kwietniu 1950 r. w Gdańsku i przekazana do dyspozycji PUBP w Ciechanowie.

Protokół przesłuchania Stefanii Dziemieszkiewiczowej dotyczący jej kontaktów z synem Mieczysławem. Ciechanów, 10 maja 1950 r. (z zasobu IPN)

Postanowienie o wszczęciu śledztwa przeciwko Stefanii Dziemieszkiewicz c. Michała, Ciechanów, 11 maja 1950 r. (z zasobu IPN)

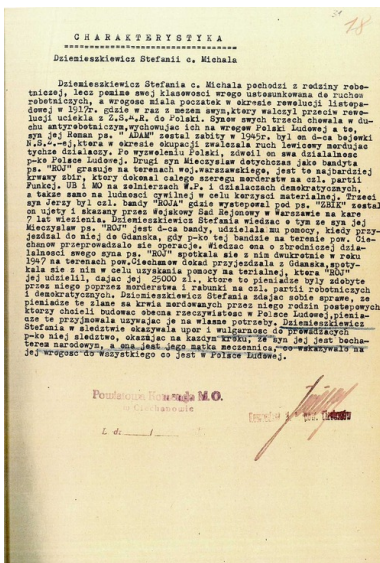
Przesłuchiwana, początkowo nie przyznawała się do jakichkolwiek kontaktów ze swoim synem Mieczysławem

Dziemieszkiewiczem ps. „Rój”. Dopiero 10 maja 1950 r. złożyła zeznania, w których przyznała, że w listopadzie 1947 r. przyjechała do Ciechanowa na grób swego syna Romana i wówczas spotkała się z Mieczysławem.

Warto zwrócić uwagę na znajdującą się na dokumencie adnotację sugerującą, że w opinii funkcjonariuszy wydarzenie to wpisywało się w powtarzające się przypadki niewyjaśnionych „samobójstw” mających miejsce w siedzibie PUBP w Ciechanowie.

Protokół złożonego wówczas zeznania nie obrazuje w pełni dramatyzmu sytuacji, w jakiej znajdowała się matka „Roja”. Pośrednio daje temu wyraz relacja zawarta w Raporcie specjalnym kpt. Zdzisława Zabawy przedstawiającym opis podjętej przez nią próby ucieczki z budynku bezpieki.

Warto zwrócić uwagę na znajdującą się na dokumencie adnotację sugerującą, że w opinii funkcjonariuszy wydarzenie to wpisywało się w powtarzające się przypadki niewyjaśnionych „samobójstw” mających miejsce w siedzibie PUBP w Ciechanowie.

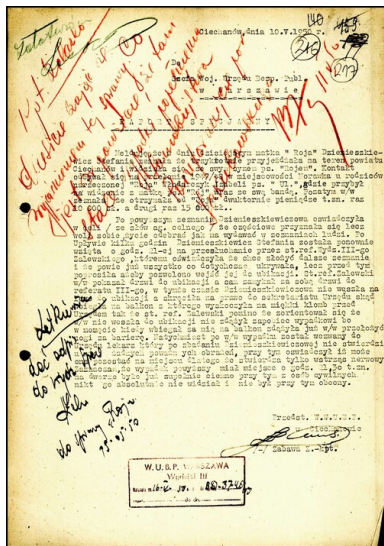

**Charakterystyka Stefanii
Dziemieszkiewicz c. Michała**

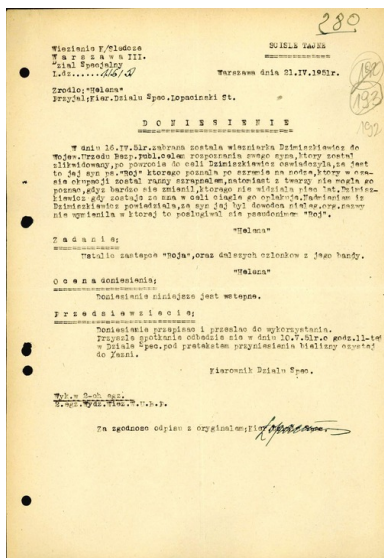
Stefania Dziemieszkiewicz została uznana winną tego, że w dniach 31 października i 1 listopada 1947 r.

„(...) mając wiarygodną wiadomość o pobycie bandy pod d-twem swego syna ps. »Rój« w mieszkaniu Włodarczyka Kornelego we wsi Morawka gm. Gołymin pow. Ciechanów, oraz w mieszkaniu Maruszewskiego we wsi Marusy gm. Sońsk, pow. Ciechanów, nie powiadomiła o tym władzy powołanej do ścigania przestępstw (...)”.

Na podstawie art. 18 § 1 Dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, skazana została 7 sierpnia 1950 r. przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie na 4 lata więzienia.

**Raport specjalny kpt. Zdzisława
Zabawy zawierający opis
wydarzeń mających miejsce w
siedzibie PUBP w Ciechanowie w
dniu 10 maja 1950 r. (z zasobu
IPN)**

**Odpis doniesienia agenturalnego
dotyczącego Stefani
Dziemskiej, przebywającej w więzieniu karno-
śledczym Warszawa III.
Warszawa, 21 kwietnia 1951 r. (z
zasobu IPN)**

Wyrok odbywała początkowo w więzieniu karno-śledczym Warszawa III, a od 20 kwietnia 1952 r. w więzieniu w Grudziądzu.

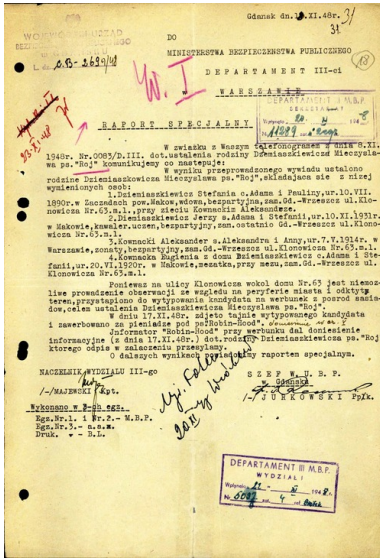
Postanowieniem Wojskowego Prokuratora Rejonowego w Warszawie z 27 marca 1953 r. o zastosowaniu amnestii jej karę złagodiono

„(...) o jedną trzecią tj. do 2 /dwóch/ lat i 8 /ośmiu/ m-cy więzienia”

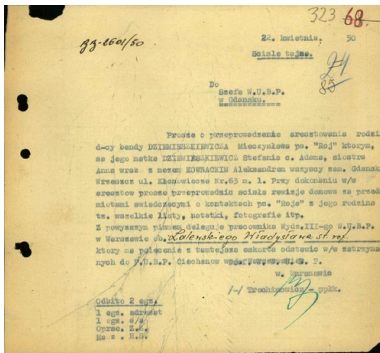
i nakazano

„(...) niezwłoczne wypuszczenie skazanej na wolność wobec odbycia przez nią kary złagodzonej”.

Po opuszczeniu więzienia zamieszkała z córką i zięciem w Makowie Mazowieckim.

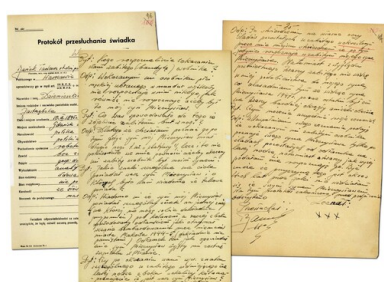
Raport specjalny ppłk. Józefa Jurkowskiego, szefa WUBP w Gdańsku, zawierający informacje na temat rodziny Dziemiszkiwiczów. Gdańsk, 18 listopada 1948 r. (z zasobu IPN)

Polecenie aresztowania Stefania Dziemiszkiwiczowej oraz jej córki i zięcia, wydane przez ppłk. Bronisława Trochimowicza, szefa WUBP w Warszawie. Warszawa, 22 kwietnia 1950 r. (z zasobu

IPN)

Dokumentacja przechowywana w zasobie archiwalnym IPN zawiera szczegółowe informacje na temat represji, jakie dotykały członków rodzin żołnierzy podziemia antykomunistycznego ze strony organów bezpieczeństwa. Warto zwrócić uwagę nie tylko na dokumentację operacyjną służb. Cenne informacje niosą ze sobą również materiały znajdujące się w aktach sądowych i więziennych. Stanowią one wartościowe źródło wiedzy nie tylko dla zajmujących się tą tematyką badaczy, ale również dla osób, które podejmują badania genealogiczne dotyczące swojej rodziny.

**Protokół przesłuchania Stefanii
Dziemieszkiewiczowej po
okazaniu zwłok syna -
Mieczysława Dziemieszkiewicza
ps. „Rój”. Warszawa, 16 kwietnia
1951 r. (z zasobu IPN)**

COFNIJ SIĘ